

Arbeidsnotat 26/10/22

Priskostnadsvekst 2022: Sammenligning mellom prognosene til Totalkalkylen og Bondens Prisindeks

Anel Finci, AgriAnalyse

1. Om oppdraget

Norsk jordbruk opplever i disse dager en kraftig prisvekst på sentrale innsatsfaktorer som brukes i produksjonen. AgriAnalyse har på oppdrag fra Troms Bonde- og Småbrukarlag sammenlignet priskostnadsveksten som ligger til grunn i 2022-prognosene til Totalkalkylen, mot priskostnadsveksten som kommer frem i Bondens Prisindeks (BPI) fram til oktober i år. BPI er en priskostnadsindeks for jordbruket som anslår priskostnadsutviklingen løpende på månedlig basis. Denne analysen vil derfor kun gi en indikasjon på hvor godt Totalkalkylens prognoser for 2022 for variable kostnader sammenfaller med den prisutviklingen som BPI måler, men det er ingen fasit.

Det er viktig å trekke fram at BPI og Totalkalkylen er bygget opp av forskjellig dataunderlag, samt at Totalkalkylen har en mye større og mer omfattende detaljeringsgrad enn BPI. Av den grunn kan det ofte forekomme noe avvik mellom disse to tall-produktene.

1.1 Avgrensninger og forbehold

BPI måler kun prisendringer og dekker ikke volumsiden, slik at analysen vår vil ikke fange opp eventuelle kostnadsendringer som skyldes volumendringer. Samtidig så viser anslag fra Totalkalkylen en liten volumnedgang på kostnadssiden fra 2021 til 2022, noe som indikerer at kostnadsveksten som jordbruket opplever drives av prisendringer. Slik sett så kan det holde med å kun å se på endringer på prissiden.

Videre så dekker BPI kun ikke-varige produksjonsmidler, slik at prisutviklingen knyttet til kapitalkostnader som for eksempel kapitalslit og leasing ikke dekkes. Med ikke-varige produksjonsmidler menes følgende seks innsatsfaktorer:

- *Kunstgjødsel og kalk*
- *Kraftfor*

- *Energi og smøremidler*
- *Vedlikehold*
- *Andre kostnader*
- *Såfrø og planter*

BPI tar heller ikke for seg endringer i inntekt som kan gjøre at den totale lønnsomhet kan bedres gjennom økte markedspriser.

Analysen vil derimot også ta for seg prisutviklingen på rentekostnader på lånt kapital i eget avsnitt. Til slutt er det også viktig å påpeke at analysen ikke tar for seg pris- og volumendringer på inntektssiden.

1.2 Framskrivninger for årets siste kvartal

BPI er som nevnt en månedlig indikator, og vi har i skrivene stund inne indekstall for tidsperioden januar 2015 og til og med september 2022. Dette innebærer at BPI har inne tall for årets første ni måneder (jan.- sep. 2022). Indekstall for de siste tre månedene i inneværende år (okt.- des. 2022) er framskrevet med prognoser basert på ulike datakilder og metoder. Detaljer om datakilder og metoder bak framskrivningene vil bli presentert i kapittel 3.

Når man har utarbeidet indekstall for alle tolv månedene for inneværende år, så kan man lage årsindekser for 2022. Disse årsindeksene for 2022 sammenlignes med årsindekser for 2021 for å beregne årlige endringsrater. De årlige endringsratene fra BPI kan deretter sammenstilles med de årlige prisendringsratene som ligger til grunn i Totalkalkylens beregninger.

2. Om Bondens Prisindeks

Indekstall for årets ni første måneder er basert på faktiske tall slik de kommer frem i Bondens Prisindeks (BPI). BPI er en priskostnadsindeks for jordbruket, utarbeidet av AgriAnalyse, som utgis på månedlig basis. Målet med BPI er å overvåke priser på variable innsatsfaktorer for norsk jordbruk på jevnlig basis, og dermed gi et mest mulig oppdatert bilde av kostnadsutviklingen. I tillegg kan BPI bidra til å belyse hvilke innsatsfaktorer som har størst innvirkning på jordbrukets totalkostnader.

BPI setter søkelys på bøndenes ikke-varige produksjonsmidler, og av den grunn består BPI av de åtte kostnadskategoriene som er skissert i tabell 2.1. Det lages delindekser på hver av disse åtte innsatsfaktorene, før disse veies sammen med vekt for å lage en total priskostnadsindeks. Som vektgrunnlag for å beregne en total priskostnadsindeks brukes verditall fra Totalkalkylen.

Tabell 2.1 Innsatsfaktorer i Bondens prisindeks og tilhørende priskilder. Kilde: AgriAnalyse

Innsatsfaktor	Kilde
Kalk og kunstgjødsel	Verdensbanken
Kraftfôr	Verdensbanken, Landbruksdirektoratet og Eurostat
Såfrø og planter	Totalkalkylen og prisgrunnlag fra Felleskjøpet
Andre kostnader - tjenester	SSBs KPI - tjenester
Andre kostnader - varer	SSBs KPI - varer
Vedlikeholdskostnader	SSBs byggekostnadsindeks
Elektrisitet	SSBs KPI - elektrisitet
Diesel m.m.	SSB - salg av petroleumsprodukter og flytende biodrivstoff

Bondens prisindeks er utelukkende basert på eksterne pris- og statistikkilder. Disse er hovedsakelig hentet fra statistikkprodusenter som eksempelvis SSB, Eurostat og Verdensbanken. I tillegg har vi benyttet prisinformasjon fra Landbruksdirektoratet og Totalkalkylen, og fått noe bistand med prisinformasjon fra det Norske Felleskjøpet. I de tilfellene hvor man ikke finner direkte priser på innsatsfaktorer bruker man en indikator på prisutviklingen. Eksempelvis kan en indikator på kraftfôrprisen være råvarepriser på hvete, mais og soyamel, som er viktige innsatsfaktorer i produksjonen av kraftfôr. Valg av priskilder og indikatorer er kvalitetssikret og gjort etter konsultasjon med relevante aktører som Felleskjøpet, Norgro og Yara, som har svært god kjennskap til prisutviklingen på sine produkter.

3. Prisutviklingen på de underliggende innsatsfaktorene

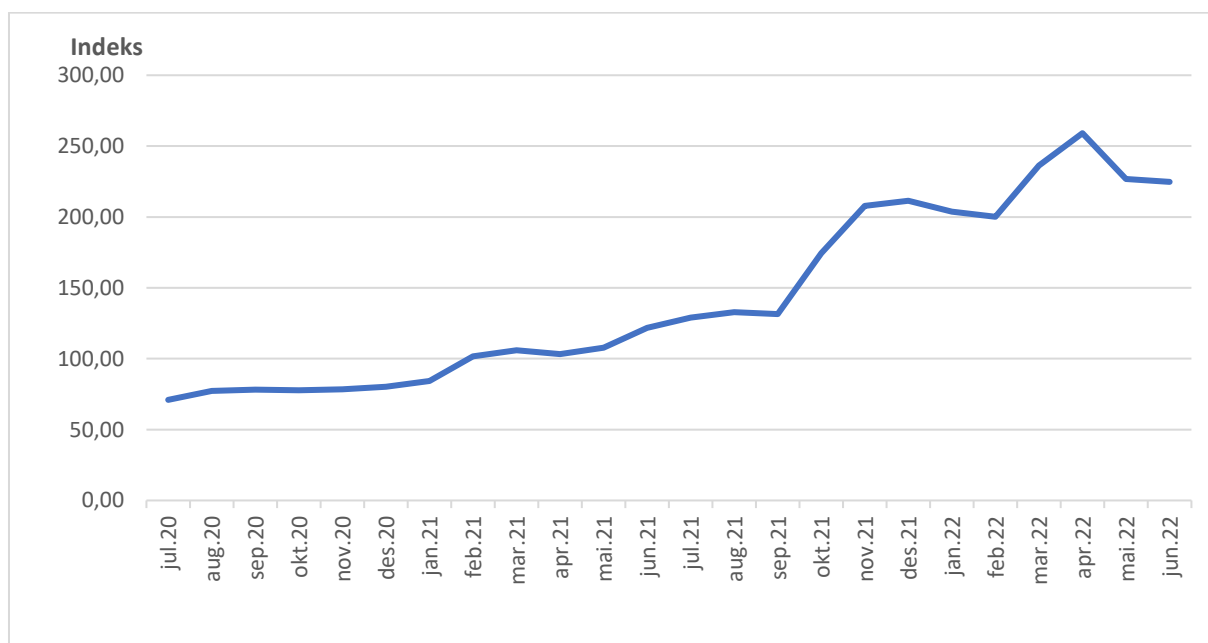
Tall for årets tre siste måneder (oktober- desember 2022) er som nevnt basert på framskrivninger. I dette kapitlet beskriver vi hvordan de siste tre månedene har blitt beregnet for de ulike innsatsfaktorene. I tillegg presenterer vi de årlige endringsratene for hver innsatsfaktor, og sammenligner dem med endringsratene til Totalkalkylen.

3.1 Kunstgjødsel

BPIs prisutvikling for kunstgjødsel er basert på verdensmarkedsprisen som utgis av Verdensbanken. Denne priskilden er valgt fordi styringsprisen på gjødsel settes av tilbud og etterspørsel på verdensmarkedet. I Totalkalkylen regnes derimot alt gjødselkjøp fra 1/7-21 til 30/6-22 som kostnad for 2022 (vekstsesongen). For å få kostnadsanslagene mellom BPI og Totalkalkylen sammenlignbare har vi derfor tatt utgangspunkt i prisutviklingen for BPI for perioden juli året før til juni samme år. I tillegg er det viktig å hensynta at mesteparten av gjødselinnkjøpene skjer i første halvår av gjødselåret. Vi har derfor vektet prisene fra første halvår av gjødselåret med 65 prosent, mens prisene fra andre halvår av gjødselåret vektet med 35 prosent.

I Totalkalkylen ligger det til grunn en prisvekst 80,9 prosent fra 2021 til 2022, noe som gir total kostnader knyttet til gjødsel i 2022 på over 3,26 milliarder kroner. Tilsvarende tall basert på tallgrunnlaget til BPI gir en prosentvis vekst på 102 prosent, og total kostnader for 2022 på 3,649 milliarder kroner. Dette betyr at utregningene basert på BPI gir om lag 388 millioner kroner høyere total kostnader knyttet til kunstgjødsel sammenlignet med anslagene til Totalkalkylen. Det er viktig å trekke fram at BPI for gjødsel er utarbeidet av Verdensbankens priser og er generell, og det kan være mulig avvik knyttet til prising for andre gjødselkvaliteter brukt i Norge som avviker noe fra verdenssnittet.

Figur 3.1 Prisutvikling kunstgjødsel. Juli 2020-juni 2022. Kilde: SSB og AgriAnalyse

3.2 Kraftfôr

Det eksisterer ingen offentlig tilgjengelig norsk prisstatistikk for kraftfôr da det er få kraftfôrprodusenter i Norge. I fraværet av god direkte prisinformasjon på kraftfôr har vi valgt å bruke råvarepriser på viktige innsatsfaktorer i produksjonen av kraftfôr, som en indikator på kraftfôrprisen. De råvarene vi har brukt til å bygge opp BPIs delindeks for kraftfôr er gjengitt i tabell 3.1 nedenfor:

Tabell 3.1 Råvarer brukt i oppbygging av prisindeks for kraftfôr, med priskilder og vektorer. Kilde: LDIR og AgriAnalyse

Kategorinavn	Innhold	Andel	Kilde
Mais	Mais, maisgrits og maisgluten	0,07	Verdensbanken
Sukker	Melasse og roe-snitte	0,09	Verdensbanken
Soyamel	Soyamel	0,09	Verdensbanken
Raps-pellets	Raps-pellets	0,10	Eurostat
Korn - import	Bygg, havre, hvete, rug og kli	0,08	Eurostat
Korn - norskprodusert	Bygg, havre, hvete, rug og kli	0,57	LDIR

Pris på importbaserte råvarer som mais, sukker og soyamel er basert på månedlig verdensmarkedspris hentet fra Verdensbanken, mens priser på raps-pellets og importert korn er basert på ukentlig verdensmarkedspris hentet fra Eurostat. Norskprodusert korn er basert på prisutviklingen for hvete som utgis av Landbruksdirektoratet.

For å fremskrive tall for de siste tre månedene i inneværende år har vi gjort følgende metodevalg:

- **Mais, sukker og soyamel:** de siste tre månedene i 2022 er fremskrevet basert på faktiske BPI- data for perioden januar 2015- september 2022 ved hjelp av Excels- prognoseverktøy
- **Korn -norskprodusert:** de siste tre månedene i 2022 er fremskrevet basert på Felleskjøpets prognose for prisløypen for sesongen 2022/2023
- **Korn-importert og raps-pellets:** oktober-indeksen er basert på ukes-tallene for de tre første ukene i oktober, mens november og desember er fremskrevet basert på faktiske BPI- data for perioden januar 2015- september 2022 ved hjelp av Excels- prognoseverktøy

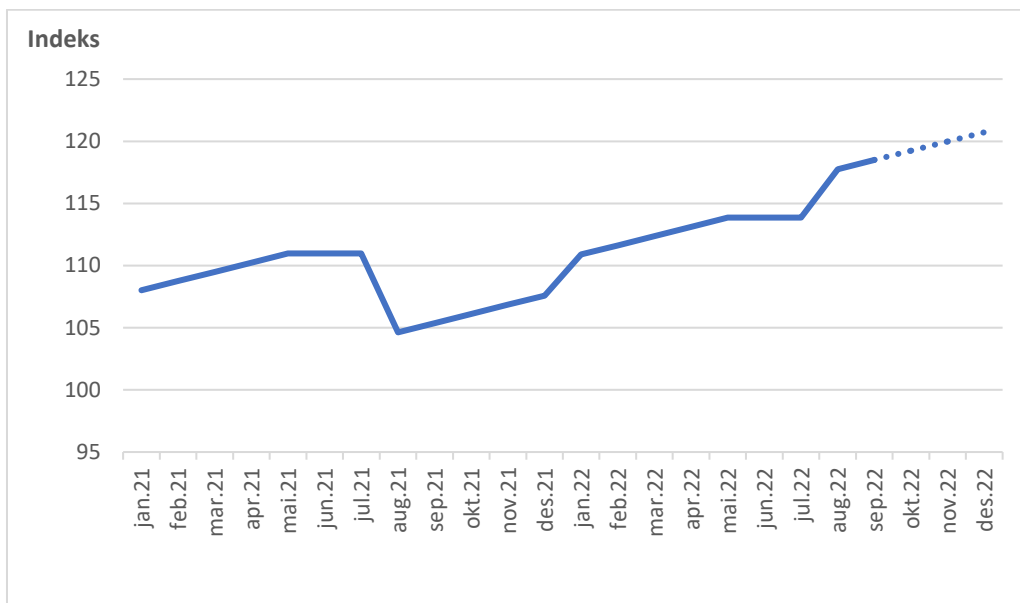
Våre utregninger viser at samlet sett har kraftfôrprisen økt med 12,6 prosent fra 2021 til 2022, noe som gir et totalt kostnadsbeløp i år på 9,815 milliarder kroner. Disse tallene sammenfaller godt med Totalkalkylens prognoser som viser en prosentvis på 12,3 prosent og et totalt kostnadsbeløp på 9,789 milliarder. Dette utgjør et beskjedent avvik på 26 millioner kroner. Med dagens generelle prisvekst vil andre faktorer enn jordbruksråvarer i større grad enn før spille inn på kraftfôrprisen, slik som strømprisen. Disse endringene er ikke estimert.

3.3 Såfrø og planter

Kostnadskategorien såfrø og planter består som navnet tilsier, av en frø-del og en plantedel. Det er svært krevende å finne en god prisindikator på planter og planteartikler da

råvareinnholdet er sterkt varierende, og siden det er svært få markedsaktører i Norge. Som en forenkling har man i BPI derfor valgt kun å fokusere på frø-priser, og lagt til grunn at prisutviklingen på frø gjenspeiler prisutviklingen på hele kostnadskategorien. Som kilder på frø-priser buker man i BPI prisinformasjon fra Felleskjøpet, og enhetspriser hentet fra Totalkalkylen. For å fremskrive indekstall for årets tre siste måneder har vi laget prognoserte indekstall basert på faktiske BPI- data for perioden januar 2015- september 2022 ved hjelp av Excels-prognoseverktøy. Dette innebærer at prisendringer for årets tre siste måneder baseres på tidligere historisk trend og utvikling, men der de siste datapunktene spiller mest inn.

Figur 3.2 Prisutvikling såfrø og planter. Januar 2015-desember 2022¹. Kilde: AgriAnalyse, Felleskjøpet og NIBIO

I Totalkalkylens prognoser angis det en prisvekst fra 2021 til 2022 på 2,57 prosent, noe som gir et totalt kostnadsbeløp i 2022 på 1,283 milliarder kroner. I utregningene basert på BPI-tall anslås det en årlig vekst på 6,6 prosent, noe som gir et totalbeløp på 1,333 milliarder kroner. Dette betyr at utregningene basert på BPI gir om lag 50,3 millioner kroner høyere totalkostnader knyttet til såfrø og planter sammenlignet med anslagene til Totalkalkylen.

3.4 Andre kostnader

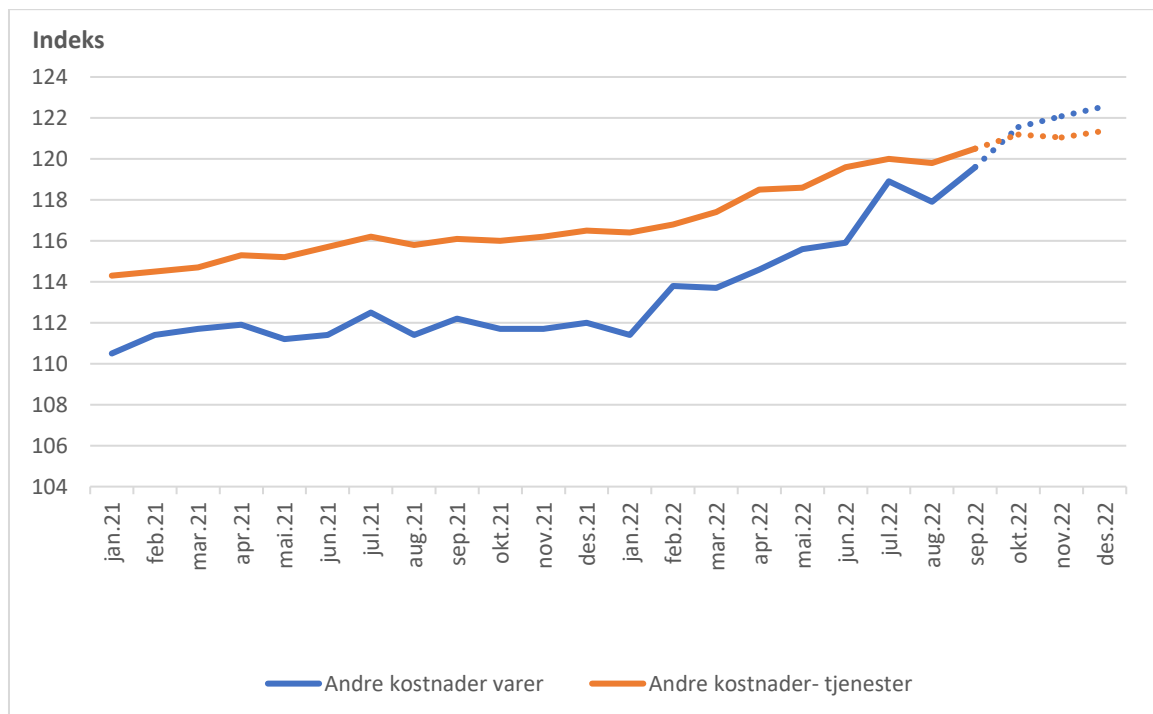
Kategorien «Andre kostnader» er en sekkepost for flere ulike utgifter som blant annet frakt, emballasje, forsikringer, gårdsregnskap og veterinærbesøk. Det er med andre ord en ganske stor bredde i utgiftstypene, og det er god grunn til å tro at de ulike kostnadstypene har svært ulik prisutvikling. I den ordinære utregningen til BPI har vi valgt å skille *Andre kostnader* i en varedel og en tjenstedel, mens i denne analysen har vi valgt å slå dette sammen for å kunne sammenligne tallene med Totalkalkylen.

¹ Den prikkete delen av linjen angir at tallene er estimater.

Som priskilde i BPI for å måle prisutviklingen i varedelen har vi valgt å bruke SSBs konsumprisindeks (KPI) for varer, mens prisutviklingen på tjenstedelen måles av SSBs KPI for tjenester. For begge kostnadskategoriene har vi valgt å bruke varianten KPI-JAE, som er KPI justert for avgiftsendringer, og der energivarer er utelatt fra varekurven. Dette er gjort for å unngå at prisen på energivarer, som har vært svært fluktuerende de senere årene, skal påvirke tallene og dermed gi et misvisende bilde av prisutviklingen på *Andre kostnader*.

For å fremskrive indekstall for årets tre siste måneder har vi også i dette tilfellet laget prognoserte indekstall basert på faktiske BPI- data fra perioden januar 2015- september 2022 ved hjelp av Excels-prognoseverktøy. Dette innebærer at prisendringer for årets tre siste måneder baseres på tidligere historisk trend og utvikling, men der de siste datapunktene spiller mest inn.

Figur 3.3 Prisutvikling Andre kostnader. Januar 2015-december 2022². Kilde: AgriAnalyse og SSB

I Totalkalkylens prognoser angis det en prisvekst samlet sett for *Andre kostnader* fra 2021 til 2022 på 7,8 prosent, noe som gir et totalt kostnadsbeløp i 2022 på 6,477 milliarder kroner. I utregningene basert på BPI-tall anslås det en årlig vekst på 3,9 prosent, noe som gir et totalbeløp på 6,245 milliarder kroner. Dette betyr at utregningene basert på BPI gir om lag 233 millioner kroner mindre totalkostnader knyttet til *Andre kostnader* sammenlignet med anslagene til Totalkalkylen.

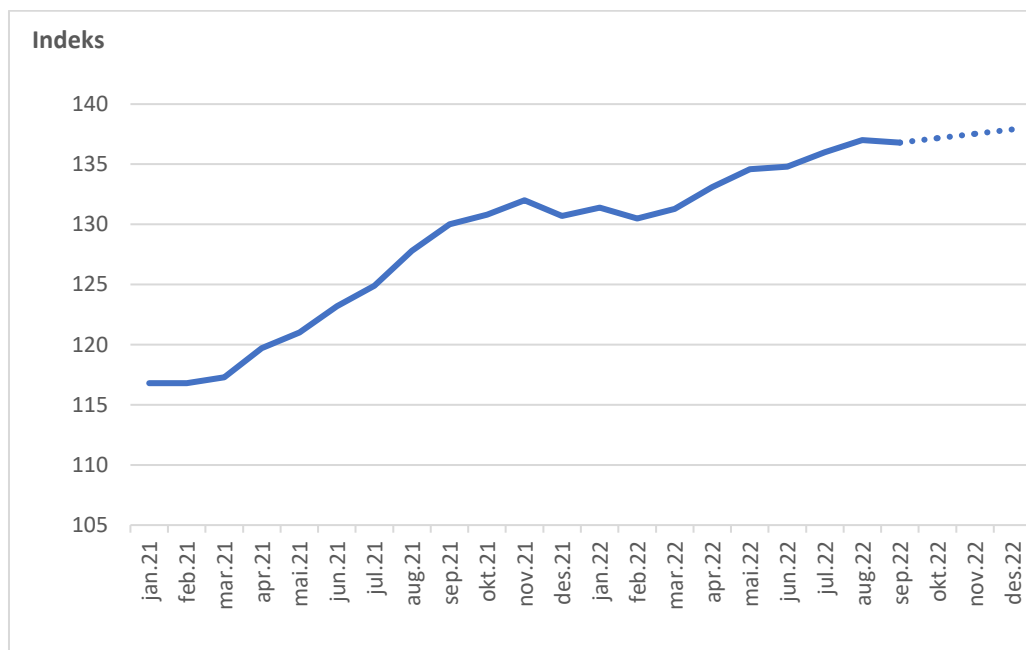
² Den prikkete delen av linjen angir at tallene er estimater.

3.5 Vedlikehold

Tall fra Totalkalkylen viser at vedlikeholdskostnader knyttet til bygninger utgjør 80 prosent av jordbrukets totale vedlikeholdskostnader. For BPI har man på bakgrunn av dette valgt å benytte SSBs byggekostnadsindeks for boliger som en indikator for utviklingen i jordbrukets vedlikeholdskostnader.

For å fremskrive indekstall for årets tre siste måneder for vedlikehold har vi også her laget prognoserte indekstall basert på faktiske BPI- data fra perioden januar 2015- september 2022 ved hjelp av Excels-prognoseverktøy. Dette innebærer at prisendringer for årets tre siste måneder baseres på tidligere historisk trend og utvikling, men der de siste datapunktene spiller mest inn.

Figur 3.4 Prisutvikling Vedlikehold. Januar 2015-desember 2022³. Kilde: AgriAnalyse og SSB

I våre utregninger basert på BPI angis det en prisvekst for vedlikehold på 8,5 prosent, noe som gir et totalt kostnadsbeløp i 2022 på 2,788 milliarder kroner. I Totalkalkylens prognoser angis det derimot en prisvekst for samme periode på 5,1 prosent, noe som gir et totalt kostnadsbeløp i 2022 på 2,699 milliarder kroner. Dette betyr at utregningene basert på BPI gir nesten 90 millioner kroner høyere totalkostnader knyttet til vedlikehold sammenlignet med anslagene til Totalkalkylen.

³ Den prikkete delen av linjen angir at tallene er estimater.

3.6 Energi og smøremidler

Denne kostnadskategorien består i Totalkalkylen hovedsakelig av innsatsfaktorene elektrisitet samt petroleums- og brenselprodukter som diesel, bensin og fyringsolje. I den ordinære utregningen til BPI har vi valgt å mellom skille elektrisitet og petroleumsprodukter, mens i denne analysen har vi valgt å slå dette sammen for å kunne sammenligne tallene med Totalkalkylen.

3.6.1 Elektrisitet

For å beregne prognoser for strømprisen på nasjonalt nivå har vi i denne analysen tatt utgangspunktet i spotprisene fra Nordpool for de ulike regionene. Jordbruks- og veksthusnæringene har fått en forholdsvis omfattende strømstøtte gjennom hele 2022. Vi har derfor hensyntatt strømstøtten i beregningene våre, slik at man for målt strømprisen bonden betaler etter at strømstøtten er mottatt.

Prisen for 2021 er basert på spotprisene for hver region, og deretter vektet med volumtall for hver region. Dette betyr at priser i Oslo-området vil ha mer betydning for totalprisen enn strømpriser fra Trøndelag.

For 2022 har jordbruket fått følgende støtteordninger ifølge Landbruksdirektoratet:

For jordbruksforetak gis strømstøtte for 80 prosent av kostnadene over 70 øre per kWt eksklusive merverdiavgift. Beregningen av støtte hensyntar merverdiavgift. Næringsdrivende kan få fradrag for inngående mva. Som følge av at merverdiavgift blir hensyntatt (verdien 1,25 i formelen nedenfor), medfører det i realiteten at foretaket blir kompensert for 100 prosent av kostnadene over 70 øre per kWt i foretakets prisområde.

Vi har derfor lagt til grunn at strømprisen i de sørlige regionene er 70 øre per kWt gjennom hele 2022, mens prisen for Midt- Norge og Nord- Norge for januar- september 2022 er basert på regionens faktiske spotpris.

For å beregne prisutviklingen for oktober 2022 for Midt- og Nord-Norge har vi tatt gjennomsnittet av spotprisen fra Nordpool for de tre første ukene i oktober. For november og desember er det derimot krevende å måle prisutviklingen for Midt- og Nord-Norge da Norge og resten av Europa står i en ekstraordinær energikrise, noe som medfører til at strømprisen fluktuerer kraftig både på månedlig og daglig basis. Det vi derimot vet med sikkerhet er at elektrisitet er en sesongvare der etterspørselen øker i vintermånedene, noe som isolert sett fører til høyere strømpriser. For å estimere prisen for årets to siste måneder, har vi derfor tatt utgangspunkt i prisveksten for månedene november og desember basert på et snitt av de siste fem årene. Tall fra SSB viser at strømprisen i snitt øker med rundt fire prosent fra oktober til november, og med ytterligere fem prosent fra november til desember.

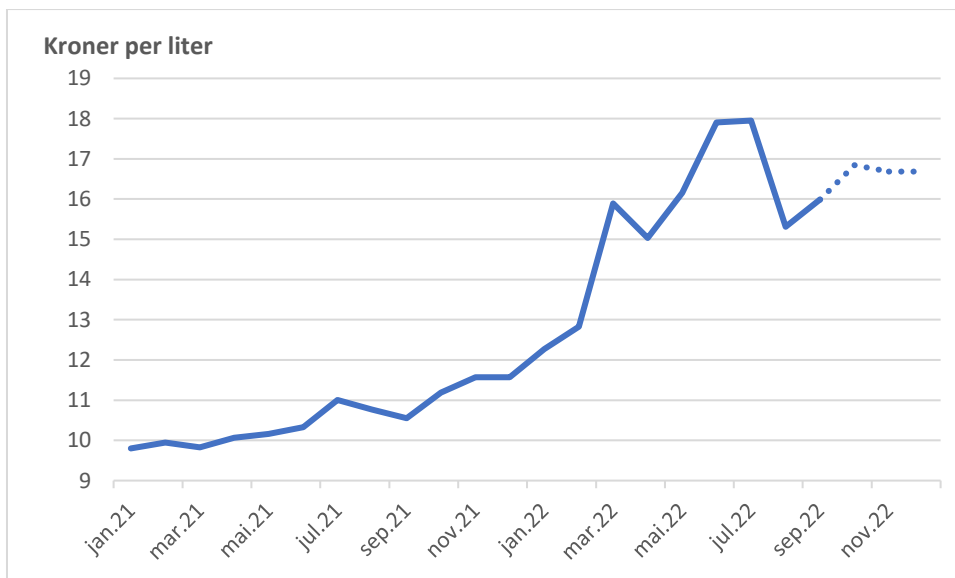
Beregningene våre viser at strømprisen for 2021 på landsbasis var 0,643 kr per kWt, mens tilsvarende pris for 2022 er ventet å bli 0,542 kr per kWt. Dette tilsvarer en prisnedgang på om lag 16 prosent.

3.6.2 Diesel og andre petroleumsprodukter

Da diesel utgjør om lag 80 prosent av kostnadene innenfor denne kostnadskategorien, og siden alle petroleums- og brenselprodukter er sterkt korrelerte har man i BPI valgt å bruke dieselpriisen som en indikator for prisutviklingen på petroleumsprodukter. Jordbruket har avgiftsfri diesel, og for å måle den faktiske prisutviklingen bonden står overfor ved kjøp av denne varen er det viktig å ta høyde for dette. Som kilde tar vi derfor utgangspunkt i SSBs statistikk *Salg av petroleumsprodukter og flytende biodrivstoff*, som publiserer pris for avgiftspliktig diesel. Deretter trekker vi fra veibruksavgiften og merverdiavgiften før man legger på grunnavgiften.

Dieselpriisen er sterkt avhengig av oljeprisutviklingen, og for å måle prisutviklingen for oktober har vi tatt utgangspunkt i spotprisen for Brent -olje for de tre første ukene i oktober. Prisutviklingen for november og desember på sin side er basert på future-/framtidspriisen for Brent -olje. Denne har for desember 2022 fluktuert mellom 91 og 93,5 dollar per fat, og vi har derfor lagt til grunn en pris på 92 dollar per fat for både november og desember 2022. Det er viktig å trekke fram at dieselpriisen, i tillegg til oljeprisen, også er sterkt avhengig av den globale raffineringskapasiteten. Grunnet krigen i Ukraina er verdens raffineringskapasitet redusert, noe som isolert sett bidrar til økt dieselpriiser. Det er derfor mulig at dieselpriisen for oktober – desember 2022 som ligger til grunn i våre beregninger, basert på oljeprisen, er noe undervurdert.

Figur 3.5 Prisutvikling diesel og andre petroleumsprodukter. Januar 2015-desember 2022⁴. Kilde: AgriAnalyse, SSB, E24 Børs og Ice Futures

⁴ Den prikkete delen av linjen angir at tallene er estimater.

3.6.3 Prisvekst på energi og smøremidler i 2022

I Totalkalkylens prognoser for innværende år anslås det en prisvekst på 6,7 prosent knyttet til energi og smøremidler, noe som gir et totalt kostnadsbeløp i 2022 på 3,724 milliarder kroner. Tilsvarende prisvekst basert på våre prognoser er en del høyere, og er på 17,6 prosent. Dette gir et totalt kostnadsbeløp i 2022 knyttet til energi og smøremidler på 4,102 milliarder kroner, og et avvik mot Totalkalkylen på nesten 378 millioner. Skiller man mellom elektrisitet og diesel og andre petroleumsprodukter, så faller totalkostnadene for elektrisitet med rundt 165 millioner fra 2022 til 2021 i våre anslag, mens totalkostnadene for diesel og andre petroleumsprodukter øker med 543 millioner kroner. Det er med andre ord særlig de høye drivstoffprisene som bidrar til å drive opp kostnadene knyttet til energi og smøremidler.

4. Totalkostnader BPI og Totalkalkylen

Tabell 4.1 oppsummerer analysens hovedresultater både for ikke- varige produksjonsmidler samlet sett, og for samtlige underliggende innsatsfaktorer. I Totalkalkylens prognoser for 2022 anslås det et totalt kostnadsbeløp knyttet til ikke-varige produksjonsmidler på 27,235 milliarder kroner, mens i anslagene basert på BPI- tall estimeres det et totalbeløp på rundt 27,934 milliarder kroner. Dette utgjør et avvik på totalt 699 millioner kroner, noe som tilsvarer en andel på 2,6 prosent sett opp mot Totalkalkylens samlede kostnadsbeløp for ikke-varige produksjonsmidler.

Analysen viser også at det er særlig høye kostnader innenfor kunstgjødsel og kostnadskategorien energi og smøremidler som bidrar til avviket mellom Totalkalkylens og BPIs prognoser for innværende år. Kostnadsveksten knyttet til energi og smøremidler drives av svært høye drivstoffpriser.

Figur 4.1 Prosentvis prisvekst og totalkostnader for 2022. BPI-anslag og Totalkalkyle-prognoser.
Kilde: AgriAnalyse og NIBIO

	Totalkalkylen	BPI	Totalkalkylen	BPI	Differanse
	Prosentvis prisvekst 2022/2021	Prosentvis prisvekst 2022/2021	Tusen kroner	Tusen kroner	Tusen kroner
Kunstgjødsel og kalk	80,87	102,4	3 260 544	3 649 034	388 490
Sum innkjøpt fôr	12,32	12,62	9 789 770	9 815 851	26 081
Sum energi og smøremidler	6,73	17,56	3 724 527	4 102 424	377 897
Andre kostnader	7,83	3,95	6 477 545	6 244 566	- 232 979
Vedlikehold	5,07	8,52	2 699 313	2 788 129	88 816
Såfrø	2,58	6,60	1 283 324	1 333 664	50 340
Sum ikke-varige prod.middel			27 235 023	27 933 668	698 645

5. Rentekostnader på lån

I tillegg til høye kostnader på råvarer og ikke-varige produksjonsmidler har også rentekostnader på lån og kapital økt både for husholdninger og næringslivet etter at Norges Bank har høynet styringsrenten ved fire anledninger hittil i år. I Totalkalkyles prognoser for 2022 og 2021 er det lagt til grunn en rente på lånt kapital på henholdsvis 3,09 og 2,49 prosent. Dette utgjør en vekst på 23,96 prosent fra 2021 til 2022. Totale rentekostnader på lånt kapital i Totalkalkylens prognoser for 2022 er dermed beregnet til 2,305 milliarder kroner.

SSB publiserer Konjunkturtendensene, en makroøkonomisk prognose, hvert kvartal. Konjunkturtendensene beskriver den økonomiske situasjonen i Norge og utlandet og det gis anslag for økonomiske hovedstørrelser for inneværende og tre påfølgende år. I den siste publiseringen ugitt i september i år anslås det en rentevækst på rammelån på 33,333 prosent fra 2021 til 2022. Legger man denne renteutviklingen til grunn så får man en rente for 2022 på 3,32 prosent. Dette gir totale rentekostnader på lånt kapital på litt over 2,48 milliarder kroner. Dette betyr at utregningene basert på SSBs renteutvikling gir rundt 174 millioner kroner høyere kostnader knyttet til rentekostnader på lånt kapital sammenlignet med anslagene til Totalkalkylen.

Tabell 5.1. Rentekostnader på lånt kapital for 2022. Prosentvis vekst og totalkostnader. Kilde: NIBIO og SSB

	Totalkalkylen	SSB	Totalkalkylen	SSB	Differanse
	Prosentvis vekst 2022/2021	Prosentvis vekst 2022/2021	Tusen kroner	Tusen kroner	Tusen kroner
Rentekostnader lånt kapital	23,962	33,333	2 305 741	2 480 055	174 314

5.1 Lånekostnad ved realrente

Det er viktig å påpeke at i Totalkalkylen så beregnes rentekostnader på lånt kapital som lånekostnad ved realrente. Dette har sammenheng med at saldogrunnlaget i kapitalslitsberegningen i Totalkalkylen prisjusteres hvert år. Realrenten fremkommer som nominell rentekostnad fratrukket prisstigningen («effekt av finansiering»). En slik utregning gir i Totalkalkylens normaliserte regnskaper en prognose for 2022 på 305 millioner kroner knyttet til rentekostnader. Samme utregning der man legger man til grunn SSBs rente for 2022, og forutsetter at årlig endring for KPI forblir på dagens nivå (6,9 prosent) så vil dette gi rentekostnader på -418 millioner kroner.

6. Valutaeffekter på ikke- varige driftsmidler

I BPI-prognosene ovenfor har vi ikke eksplisitt tatt inn valutaeffekter, bortsett fra for oljeprisen. Dette fordi det er krevende å anslå hvordan valutaendringer virker inn på jordbrukets kostnader da en del aktører og innkjøpere sikrer seg mot valutafluktasjoner. Vi

vil allikevel i dette avsnittet anslå hvordan valutaendringer påvirker BPI -prognosen og hvordan dette virker inn på totalkostnadene for ikke-varige driftsmidler.

I år har særlig dollarprisen fluktuert kraftig og har hatt en jevn stigende vekst gjennom året fra 8,8 NOK per dollar til 10,6 NOK per dollar. Vi har derfor lagt til valutaeffekter på kunstgjødsel og soyamel som er blant de innsatsfaktorene som påvirkes mest av endringer i dollarkursen.

Legger man til endringer i dollarkursen i utregningen av prisveksten for kunstgjødsel så får man en prisvekst fra 2021 til 2022 på 106,5 prosent i stedet for 102,4 prosent. Dette gir et totalt kostnadsbeløp knyttet til kunstgjødsel på 3,722 milliarder kroner. Sammenlignet med Totalkalkylens prognoser for kunstgjødsel utgjør dette høyere totalkostnader på litt over 461 millioner kroner. Ved å legge til endringer i dollarkursen på soyamel så får man en prisvekst på kraftfôr fra 2021 til 2022 på 14 prosent. Dette gir et totalt kostnadsbeløp for kraftfôr på om lag 9,934 milliarder kroner, og er 144 millioner høyere enn prognosen til Totalkalkylen.

Samlet sett betyr dette at dersom man legger til mulige valutaeffekter i BPI- prognosen så får man et tilleggsbeløp på totalkostnadene for ikke-varige produksjonsmidler på rundt 191 millioner kroner. Sammenlignet med prognosene til Totalkalkylen tilsvarer dette et avvik på rett under 890 millioner kroner, eller en andel på 3,3 prosent sett opp mot Totalkalkylens samlede kostnadsbeløp for ikke-varige produksjonsmidler.

Tabell 6.1 Prosentvis prisvekst og totalkostnader for 2022 med valutaeffekter. Kilde: AgriAnalyse og NIBIO

	Totalkalkylen	BPI	Totalkalkylen	BPI	Differanse
	Prosentvis prisvekst 2022/2021	Prosentvis prisvekst 2022/2021	Tusen kroner	Tusen kroner	Tusen kroner
Kunstgjødsel og kalk	80,87	106,47	3 260 544	3 721 976	461 432
Sum innkjøpt fôr	12,32	13,97	9 789 770	9 933 775	144 005
Sum energi og smøremidler	6,73	17,56	3 724 527	4 104 424	377 897
Andre kostnader	7,83	3,95	6 477 545	6 244 566	-232 979
Vedlikehold	5,07	8,52	2 699 313	2 788 129	88 816
Såfrø	2,58	6,60	1 283 324	1 333 664	50 340
Sum ikke-varige prod.middel			27 235 023	28 124 534	889 511

7. Oppsummering

Det er ikke mulig å gi et eksakt tall på avvik mellom Totalkalkylens beregninger og den faktiske virkelighet knyttet til ikke-varige produksjonsmidler og renter. Ved bruk av BPI basert på ulike datakilder og framskrivninger tyder det på at avviket er i størrelsesorden 870 millioner kroner av et totalestimat på 29,5 milliarder. De største avvikene synes å være på energi og kunstgjødsel. Med mulige, men uvisse valutaeffekter kan avviksestimatet øke til litt under 1,1 milliarder kroner.

Kilder:

Finci, A og Smedshaug, C.A. Bondens Prisindeks- kraftig vekst etter korona. AgriAnalyse, Notat 3-2022.

<https://www.agrianalyse.no/publikasjoner/bondens-prisindeks-kraftig-vekst-etter-korona-article1420-856.html>

Budsjettnemnda for jordbruket (2022). Resultatkontrollen. NIBIO.

<https://www.nibio.no/tjenester/totalkalkylen-statistikk#groups>

Nordpool (2022)

<https://www.nordpoolgroup.com/en/Market-data1/Dayahead/Area-Prices/NO/Hourly/?view=table>

E24 Børs (2022):

<https://bors.e24.no/#!/instrument/C:PBROUSDBR%5CSP.IDCENE>

ICE Futures (2022):

<https://www.theice.com/products/219/Brent-Crude-Futures/data?marketId=5166940>

Norges Bank (2022):

<https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Valutakurser/>

SSB (2022). Økonomiske analyser 2/2022 – Høy inflasjon sender norsk økonomi inn i lavkonjunktur

<https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/konjunkturer/statistikk/konjunkturteendensene/artikler/hoy-inflasjon-sender-norsk-okonomi-inn-i-en-lavkonjunktur>

Felleskjøpet (2022)

<https://www.felleskjopet.no/globalassets/korn-og-kornmottak/pris-og-prognoser/last-ned-prognose---prisloeyper-sesongen-2022-2023-i-felleskjoepet---02.09.2022.pdf>